

EXPERTS

van binnen en buiten
de financiële sector
aan het woord over
verduurzaming

*Nederlandse
Vereniging van Banken*

VERDER IN DEZE EDITIE

- **Positie van arbeidsmigranten** Verdient de volle aandacht
- **Welkomstinterview Medy van der Laan** "Banken kunnen een enorme impact hebben op de groene transitie"
- **Natuur-positieve wereld** WNF's streven voor 2030

HOOPVOL EN STEVIG DOORTRAPPEN

“Ook banken moeten onderdeel van de oplossing zijn,” zegt Aaron Vermeulen van het Wereldnatuurfonds in dit goed gevulde themanummer van Bank|Wereld over duurzaamheid. Hij is optimistisch. Ik ben dat ook. Als nieuwe voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Banken trof ik een gemotiveerde sector aan die zijn maatschappelijke rol serieus neemt.

In dit themanummer leest u dan ook niet alleen verhalen over de noodzakelijke verduurzaming maar bijvoorbeeld ook over de maatschappelijke verantwoordelijkheid die banken voelen en nemen voor het tegengaan van uitbuiting van arbeidsmigranten en het wereldwijd eerbiedigen van mensenrechten.

Het kersverse regeerakkoord biedt mooie aanknopingspunten voor banken om de komende jaren samen met het nieuwe kabinet en de diverse sectoren in de reële economie, te werken aan een duurzaam Nederland. Het is verstandig dat het kabinet extra stappen zet om ervoor te zorgen dat ons land uiterlijk in 2050 klimaatneutraal is.

Dat dat nodig is, hebben verschillende recente rapporten aangetoond. De Nederlandse bankensector staat klaar om de aangescherpte klimaatdoelen voor 2030 en verder te helpen realiseren.

Wij zijn met elkaar keihard bezig met ons klimaat. Uit de verhalen van de banken zelf in dit themanummer komen voorbeelden naar boven van een sterk ‘engagement’ van banken met hun klanten om hen te verleiden en te ondersteunen om met elkaar - als samenleving - de wending te maken. Daarnaast zijn er banken die hun groene investeringen opvoeren. En er zijn banken die hun aandeel in fossiele brandstoffen afbouwen.

Ondertussen kijkt de toezichthouder over onze schouder mee. Duurzaamheidsrisico's worden integraal onderdeel van het reguliere toezicht, licht Steven Maijoor van De Nederlandsche Bank in dit nummer toe. Banken onderschrijven dit en werken hard aan het integreren van klimaatrisico's in hun strategie, de governance, het risicobeheer en in rapportages.

Voor de Nederlandse bankensector is duurzaamheid een absolute prioriteit. Naast de inspanningen om klimaatimpact op banken zelf goed in kaart te brengen werken we tegelijkertijd aan het terugdringen van klimaatimpact bij onze klanten.

Ik ben als NVB-voorzitter dubbel en dwars geëngageerd om daarbij als bankensector in de kopgroep te blijven fietsen, al wijst Femke de Vries, voorzitter van ons Klimaatcommitment, er in een gastcolumn terecht op dat het klimaat ons daarbij op de hielen zit. Laten we hoopvol en stevig doortrappen.

Medy van der Laan

Voorzitter Nederlandse Vereniging van Banken

COLOFON

Redactieadres

Gustav Mahlerplein 29-35,
1082 MS Amsterdam
Postbus 7400,
1007 JK Amsterdam
020 550 2888
info@nvb.nl

Eindredactie

Hanan Laghmouchi,
Bart van Leeuwen

Redactie

Annemarie Geleijnse, Eva Goebbels,
Maryse Hazelzet, Rineke van Houten,
Bas Metz, Mireille Reijs

Fotografie

Evelien Hogers Fotografie,
Emilie Hudig, Marcel Molle

Vormgeving

Yardmen bv, Amsterdam

inhoud

2 Medy van der Laan

Voorwoord van de voorzitter

4 Banken zetten met het RBC-Commitment in op maximale impact

Karen Maas (Impact Centre Erasmus), Eva Goebbels (Nederlandse Vereniging van Banken)

6 Positie van arbeidsmigranten

Jurriën Koops (Algemene Bond Uitzendondernemingen), Fred Bos (ABN AMRO), Geert Dirkse (Rabobank), Ceel Elemans (ING)

9 Profiel van een bankmedewerker

Arnaud Cohen Stuart (ING)

10 'Banken kunnen een enorme impact hebben op de groene transitie'

Welkomstinterview Medy van der Laan

13 Gastcolumn

Femke de Vries over je eigen rol in de klimaatverandering

16 Klimaatcommitment

Bas Metz (Nederlandse Vereniging van Banken), Tjeerd Krumpelman (ABN AMRO), Merel Hendriks (NWB Bank), Jeroen Loots (ASN Bank)

18 Brug tussen wetenschap & financiële wereld

Rens van Tilburg (Sustainable Finance Lab), Maryse Hazelzet (Nederlandse Vereniging van Banken)

21 'Maak het burgers en bedrijven makkelijker te verduurzamen'

Niels Kastelein (ministerie van Economische Zaken en Klimaat), Eelco Dubbeling (Nederlandse Vereniging van Banken)

24 Natuur-positieve wereld

Aaron Vermeulen (Wereldnatuurfonds)

26 Aandacht voor klimaat

Steven Maijoor (De Nederlandsche Bank)

Banken zetten met RBC-Commitment in op maximale impact OESO-thema's

Met het nieuwe *Responsible Business Conduct Commitment (RBC-Commitment)* geven banken een nieuwe impuls aan het tegengaan van mensenrechtenschendingen en andere OESO-thema's. Karen Maas, bijzonder hoogleraar *accounting & sustainability* bij de Open Universiteit, wetenschappelijk directeur van het Impact Centre Erasmus en voorzitter van dit nieuwe convenant zet in op maximale impact. "Ik wil banken prikkelen, uitdagen en verleiden om net een stapje verder te gaan met het tegengaan van mensenrechtenschendingen."

Nederlandse banken werken al langer samen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. In 2016 sloten ze samen met vakbonden, ngo's en de overheid het *Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO)-convenant bancaire sector*. Eva Goebbels, beleidsadviseur bij de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), vertelt hoe de banken hiermee in lijn met de OESO-richtlijnen en de *United Nations Guiding Principles* gevolg geven aan de verantwoordelijkheid om mensenrechten te respecteren. Goebbels: "Banken financieren de economie en kunnen daardoor direct of indirect betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen van klanten in en buiten Nederland." Mensenrechtenschendingen kan een bank niet

alleen oplossen. Goebbels: "Samen heb je meer impact dan alleen." Ze is er trots op dat in Nederland de dialoog met verschillende partijen wordt aangegaan. "Alle afspraken zijn nageleefd. De transparantie in de bedrijfsvoering van de banken is door het IMVO-convenant toegenomen, ze publiceren uitgebreide mensenrechtenrapporten en geven inzicht in hun krediet- en beleggingsportefeuilles."

Maar het houdt hier niet op. Onlangs initieerden de banken op eigen initiatief een nieuw commitment: het *Responsible Business Conduct Commitment (RBC-Commitment)*. Maas ziet dit doorpakken als een belangrijke vervolgstap. "In het IMVO-convenant is heel erg ingezet op het maken van individueel beleid en afspraken, nu kijken we naar wat we concreet gaan doen en wat dat oplevert. Daarmee initiëren banken projecten die zich richten op *impact on the ground*."

Maas benadrukt dat het belangrijk is dat banken strategische keuzes maken. Ze signaleert dat er vaak "een beetje hapsnap" te werk wordt gedaan. "De ambities zijn heel erg mooi, er zijn vaak veel activiteiten, maar het is niet altijd in lijn met elkaar. Dat is zo zonde. We kunnen maar een keer ons geld, onze tijd en kennis inzetten. Laten we dat

dan zo goed mogelijk doen vanuit onze ambitie." Goebbels benadrukt dat mede daarom het RBC-commitment is aangegaan en Karen Maas als voorzitter is benoemd. Daarbij is een *high level expert pool* met nationale en internationale experts ingesteld die kunnen reflecteren op de inspanningen van banken binnen het RBC-commitment. "Zij kunnen trends signaleren en aangeven of we als banken op de goede weg zijn."

PRIKKELEN EN VERLEIDEN

Wat Maas betreft gaat de rol van de *expert pool* nog verder. "We kunnen reflecteren op de plannen die banken ons voorleggen, maar ze ook prikkelen, uitdagen en verleiden om net een stapje verder te gaan, of net iets breder te kijken." Dat breder kijken betreft om te beginnen de duurzaamheidsthema's; naast mensenrechten is er in het nieuwe commitment ook ruimte voor andere thema's uit de OESO-richtlijnen, zoals klimaat, milieu en biodiversiteit. Daarnaast blijft het niet beperkt tot bedrijfsleningen en -projecten, maar omvat het commitment ook investeringen. Goebbels: "Hiermee proberen we het commitment relevanter te maken voor alle leden van de NVB." "Hoe dichter je dit hele denken aan je eigen businessmodel kunt hangen hoe beter", vult Maas aan.

WETGEVING

Het RBC-Commitment is een vrijwillig afgesloten commitment terwijl er ondertussen op Europees niveau steeds meer wet- en regelgeving lijkt te komen. Dat versterkt elkaar alleen maar, vindt Goebbels. “Europese wetgeving creëert duidelijkheid en normen en daarmee een gelijk speelveld. Door het RBC-commitment zitten wij al voordat er wetgeving is om tafel met partijen die van belang zijn.” Ook Maas ziet dat als een voordeel. “Er wordt door het commitment nu al vanuit een intrinsieke

volgende laag is *do no harm*. Daar zitten de thema's waarvan we vinden dat je daar goed mee om moet gaan; denk aan geen kinderarbeid, geen slavernij. Daarbovenop zit de laag die je kiest vanuit je *purpose*. Daar ga je naar de *do good*-principes.” Het is de bovenste laag die het boeiend maakt voor een bank. “Als je vanuit je eigen business zelf keuzes gaat maken in hoe je hieraan invulling geeft, wordt het ongelooflijk interessant. Wat kan ik ermee, hoe ver wil ik gaan, hoe ver kán ik gaan? Mag dat ook wat meer kosten? Wat moet

de ander meer op sociale aspecten in Nederland. Dit soort keuzes zijn ingegeven vanuit het *Zijn* van de bank. De *do good* zit daarmee veel meer op intrinsieke motivatie. Waar kun jij vanuit jouw bestaanspositie echt verschil maken?” Hoe ver de banken de komende twee jaar, de looptijd van het nieuwe commitment, gaan komen is volgens haar ook afhankelijk van de bereidheid van banken en ngo's om naar elkaar op te schuiven. “Het is de rol van een ngo om te blijven duwen op het goede. Maar we moeten over en

weer wel begrip hebben voor elkaars standpunten en voor wat er mogelijk is binnen de kaders waarin banken moeten werken. Uiteindelijk hoop ik dat we in gezamenlijkheid tot mooie plannen en invulling van de ambities komen.”

Goebbels heeft daar vertrouwen in. “De ngo's houden ons als kritische waakhonden scherp. Ik denk dat het vrij uniek is dat wij in Nederland in dit soort verbanden een open dialoog met elkaar voeren. We realiseren ons dat mensenrechten een continu proces is. Dat ngo's ons scherp houden en we iets meer naar elkaar toe bewegen is daarbij alleen maar goed. Het beleid staat er. Het is nu tijd voor de *next step*. We gaan echt toewerken naar positieve resultaten voor mens en milieu.” —

motivatie gekeken waar de kansen en de grenzen liggen. Je bent hiermee als bank een paar stappen vooruit op de regelgeving.”

VAN DO NO HARM NAAR DO GOOD

Daarmee verschuift volgens Maas de focus van “do no harm” naar positieve impact. Ze schetst dit proces als een piramide. “Onderin zit de *compliance*; hetgeen je moet doen vanuit je wettelijke taak. De

het opleveren op lange termijn? Dan worden het interessante strategische discussies. Dat is de soort energie waar we nu in gezamenlijkheid naar op zoek zijn.”

Maas ziet hier mogelijkheden voor banken om hun onderscheidend vermogen te versterken. “Iedere bank kan de eigen thema's kiezen om zich op te profileren. De een richt zich op het bijdragen aan een oplossing van het wereldvoedselprobleem,

Eva Goebbels (links), Karen

Maas (rechts)

Positie van arbeidsmigranten verdient de volle aandacht

Arbeidsmigranten

Onderbetaling, slechte arbeidsomstandigheden en erbarmelijke huisvesting. Ook in Nederland lopen kwetsbare arbeidsmigranten het risico te worden uitgebuit. De Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU) maakt zich hard voor het voorkomen en aanpakken van misstanden in de uitzendbranche. “Om het net sluitend te maken hebben we alle betrokken partijen nodig, ook de banken”, zegt ABU-directeur Jurriën Koops.

In Nederland werken ruim 750.000 arbeidsmigranten, met name in de logistiek, agrarische sector en voedingsindustrie. Zo'n beetje de helft van deze arbeidsmigranten werkt als uitzendkracht.

Het *Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten*, onder leiding van voormalig voorzitter Emile Roemer bracht een invloedrijk rapport uit over manieren waarop de positie van arbeidsmigranten in de Nederlandse samenleving en op de arbeidsmarkt structureel verbeterd kan worden.

STAKEHOLDERSDIALOOG

ARBEIDSMIGRANTEN

Op de stakeholderdialoog Arbeidsmigranten die de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) dit voorjaar organiseerde wees Roemer er onder meer op dat de kwaliteit van de huisvesting van arbeidsmigranten vaak onvoldoende is. Veel problemen ontstaan volgens de commissie Roemer doordat er een afhankelijkheidsrelatie is ontstaan tussen arbeidsmigrant en uitzendbureau. ABU-directeur Jurriën Koops onderschrijft dit. “Een op de drie uitzendkrachten bij onze leden is arbeidsmigrant. De uitzender is getransformeerd van alleen maar een uitzender en werkgever naar degene die zaken als huisvesting, toegang tot zorg en inschrijving bij de gemeente faciliteert. Die relatie is heel goed bedoeld, het zijn zaken die georganiseerd moeten worden. Tegelijkertijd is het juist die combinatie van werkgeverschap met al die andere rollen die de relatie kwetsbaar maakt. De afhankelijkheid van de uitzender uit zich in extreme mate, wanneer arbeidsmigranten hun baan verliezen en ook hun bed kwijtrafen. Vandaar dat 't bij de ABU regel is dat als arbeidsmigranten hun werk verliezen ze nog vier weken in de huisvesting kunnen blijven. Wij zijn voor een verdere scheiding van beide rollen.”

KWALITEITSCRITERIA

Hij nuanceert dat het bij de bijna 400.000 arbeidsmigranten die jaarlijks als uitzendkracht aan de slag gaan vaak goed gaat. De bijna zeshonderd leden zijn gebonden aan kwaliteitscriteria van de ABU. Zo moeten zij een keurmerk hebben van de Stichting Normering Arbeid (SNA) en voldoen aan de kwaliteitseisen op het gebied van huisvesting van de Stichting Normering Flexwonen (SNF). Hij spreekt over een “gouden branche met een zwarte rand”. Buiten de ABU zijn namelijk ruim 14.000 uitzenders actief en daar zit veel kaf tussen het koren. In de echt extreme randen worden op grote schaal mensen misbruikt. We voelen de verantwoordelijkheid om de malafiditeit zoveel mogelijk van de markt te weren.”

NET SLUITEN

Koops gelooft sterk in publiek-private samenwerkingen. “Als je echt iets wilt doen, moet je de hele keten van ondernemingen die de kantjes eraf lopen in beeld brengen. Alleen op die manier kunnen we de pakkans vergroten en terugkeer in de branche onmogelijk maken. We moeten alle partijen in de keten betrekken om het net sluitend te krijgen.” Als voorbeeld noemt hij de in 2004 opgerichte *Stichting Naleving CAO voor Uitzendkrachten*

(SNCU) die boetes kan uitdelen en informatie deelt met publieke toezichhouders. Koops: “We werken daarin samen met vakbonden, inspectie, belastingdienst en andere toezichhouders.”

FINANCIERINGEN

De bond ging de boer op met het begin 2020 gepresenteerde veertien punten plan voor meer kwaliteit in de uitzendbranche. Hierin pleit de ABU o.a. voor het vasthouden en verplichten van SNA als basis voor regulering, een waarborgsom voor uitzenders en een voorwaardelijke registratie bij de Kamer van Koophandel. Met de NVB werd gespro-

ken over de rol van de banken. Koops: “Als belangrijke financiers van uitzendondernemingen zouden banken selectief moeten zijn met wie ze zaken willen doen. Het zou goed zijn als banken stoppen met financieringen voor uitzendondernemingen die niet SNF- en SNA-gecertificeerd zijn. We hebben de banken nodig om dat soort ondernemers het leven onmogelijk te maken. Liefst zien we dat uitzenders die meermaals de fout in gaan niet kunnen terugkeren in de branche. Het helpt als je daarbij de geldkraan dicht draait.”

Jurriën Koops

>>

Arbeidsmigranten

REPORTAGE

“We gaan alleen in zee met gecertificeerde uitzendbureaus”

Fred Bos *Directeur Commercial Banking Clients, ABN AMRO*

“Wij toetsen alles wat we doen aan onze purpose Banking for better, for generations to come. ABN AMRO heeft, als eerste bank in Europa, begin 2020 een human rights rapport gepresenteerd.

Als klanten binnenkomen doorlopen ze een *Know Your Customer* (KYC)-traject, kredietklanten nemen bovendien het *Client Assessment on Sustainability* (CASY) af. Met nieuwe uitzendbureaus gaan we alleen in zee als ze een certificering hebben van SNA en SNF. Dat alles is voor ons de ondergrens.

Samen met de Universiteit van Amsterdam en de inspectie SZW hebben we een datamodel ontwikkeld dat kijkt naar 26 signalen in het betalingsverkeer die specifiek kunnen zijn voor bedrijven die gebruik maken van arbeidsmigranten. Als bijvoorbeeld elke maand direct na de uitbetaling het salaris gepind wordt kun je te maken hebben met een werkgever die de bankpasjes inneemt van de migranten en salaris terugsluist. Bij bewezen misstanden gaan we het gesprek aan met de klant, waarbij de uitkomst kan zijn dat je afscheid moet nemen. Dit datamodel hebben we gedeeld met andere banken.

De controle aan de poort kan voor ons nog wat harder worden aangezet. De SNF voert aangekondigde inspecties uit. Wij zeggen tegen onze relatiemanagers

dat ze ook eens onaangekondigd moeten gaan kijken bij migrantenhuisvesting. Dan zie je wat er echt gebeurt.”

“Huisvesting is voor ons een sweet spot”

Geert Dirkse *Sectormanager Bouw & Vastgoed, Rabobank*

Als Rabobank zijn we groot in de land- en tuinbouw die veel arbeidsmigranten inleent. Huisvesting van internationale werknemers zien we als sweet spot waarin we als bank kunnen bijdragen aan verbetering, in het voordeel van zowel inleners, uitzenders als de werknemers. Over het algemeen zie je dat de klant wel weet dat hij bij de financier niet met rommel kan aankomen. We zien dan ook mooie huisvesting tussen de aanvragen zitten. Steeds meer partijen gaan aan de slag met de adviezen van de commissie Roemer. Zo wordt er in huurcontracten vaak een langere opzegtermijn opgenomen waardoor de werknemer bij verlies van werk meer tijd heeft om nieuwe huisvesting te vinden. Positieve signalen moet je ook meepakken. Als de huisvesting goed geregeld is, zijn andere zaken dat mogelijk ook. Het is belangrijk zelf kritisch na te blijven denken en certificering niet als enige middel in te zetten. Als een woning niet voldoet aan het SNF-certificaat wijzen wij de financiering in negen van de tien gevallen af. Tegelijkertijd willen we klanten die geen lid zijn van SNF maar wel hun huisvesting op orde hebben, wel verder kunnen helpen. Voor collega's in het land staan onze visie op de huisvesting van internationale werknemers en de randvoorwaarden voor financiering op ons interne netwerk. Boven een bepaald bedrag roepen ze de centraal georganiseerde kennis verplicht in.

“We verwachten van inleners dat ook zij transparant zijn”

Ceel Elemans *Sector banker Food & Agri, ING*

Bij de financieringsaanvragen van uitzendbureaus stellen wij ten minste als voorwaarde dat ze zijn aangesloten bij een brancheorganisatie. De positie van arbeidsmigranten is een belangrijk thema dat onze volle aandacht verdient. We hebben de 750.000 arbeidsmigranten keihard nodig om de BV Nederland draaiende te houden.

ING heeft als missie 'Mensen vooruit helpen, privé en zakelijk'. Daar hoort bij dat je mensen op een gelijkwaardige manier behandelt. Gelukkig is het vaak goed geregeld, maar er zijn ook excessen, vooral waar het gaat om huisvestingsomstandigheden. Daar schrik je van. Dat is mensonterend.

De omstandigheden waaronder migranten werken en wonen zijn dan ook een terugkerend gespreksonderwerp tussen onze relatiemanagers en zakelijke klanten. Zakelijke klanten werken ook het liefst samen met uitzendbureaus die aangesloten zijn bij een brancheorganisatie. Het geeft geen honderd procent garantie maar biedt wel een waarborg, net als de certificeringen van SNA en SNF. Dit alles heeft te maken met goed werkgeverschap. Die verantwoordelijkheid eindigt vandaag de dag niet bij de poort van je bedrijf. Je moet als inlener ook zelf navragen hoe een uitzendbureau zaken als huisvesting en vervoer heeft geregeld. Zitten ze niet met twintig man in één huis? Gaat het vervoer veilig en verantwoord? Als bank verwachten we van inleners dat ze transparant zijn en bereid om op dit thema ons helderheid te verschaffen.

Arnaud Cohen Stuart

Hoofd Business Ethics ING

Kun je vertellen wat je functie inhoudt?

“Kort gezegd: mede richting geven aan de duurzaamheidsagenda van de bank. Ik probeer in gesprek met interne en externe stakeholders te begrijpen wat de grote duurzaamheidsthema's zijn en welke positie de bank daarop zou moeten innemen. Een bank zit breed in de maatschappij en dat raakt aan ethische dilemma's. Moeten we wel of geen kernenergie of defensiematerieel financieren? Hoe gaan we om met ontbossing en klimaatverandering? We willen begrijpen wat het juiste is om te doen, welke rol de bank volgens onze stakeholders zou moeten spelen en wat het belang is van de bank. Met al die afwegingen kunnen we onze koers uitzetten: wat is de juiste weg voorwaarts?”

Kun je beschrijven hoe een gemiddelde werkdag eruitziet?

“Onze interne adviezen gaan over grote en kleine zaken. Een relatiemanager bijvoorbeeld die worstelt met een transactie: wel of geen krediet voor dit bedrijf? Kredietrisico is goed afgedekt, het mag van de wet, het voldoet aan ons beleid, maar is het ook het juiste om te doen? De vraag is dan: willen we dit wel financieren? Leidt het tot reputatierisico? Is het ethisch? Kunnen we voorwaarden stellen waardoor het wel oké is? *Business ethics* doe je met elkaar. Ik sta dus ook dagelijks in contact met bijna heel de bank. Ook extern overleg ik veel. Zo

ben ik namens de Nederlandse Vereniging van Banken

betrokken bij SER-overleg over nieuwe *due diligence*-wetgeving. Ook overleg ik met bijvoorbeeld ngo's over dilemma's waar we elkaar nog niet – of al wel – op kunnen vinden.”

Hoe zorg je dat je binnen jouw bank veranderingen teweegbrengt?

“Zorg ten eerste dat je de drijfveren van je gesprekspartner goed begrijpt. Binnen de bank denken wij vaak vanuit *financial opportunity*, *financial risk*, *institutional risk* (wetgeving- en reputatierisico) of ethiek. Meestal is er een overlap van drijfveren. Breng ze bij elkaar. Neem het besluit van ING destijds om geen kolencentrales meer te financieren. Daarvoor zijn veel belangen afgewogen. De riskmanager snapte heel goed dat er uiteindelijk een einde komt aan kolencentrales en dan wil je als bank geen leningen hebben uitstaan. De commerciële manager snapt ook dat je – wil je als bank serieus werk maken in de opbouw van je portefeuille hernieuwbare energie – je een betrouwbare gesprekspartner moet zijn voor klanten uit die sector. Ten tweede is het belangrijk dat je draagvlak creëert. Spreek met interne en externe belanghebbenden en zoek ruimte om standpunten bij elkaar te brengen. En als laatste maar minstens even belangrijk en waar anderen dan weer beter in zijn dan ik: leg de besluitvorming

vast in processen. Grote organisaties worden procesmatig aangestuurd dus heb je de juiste governance nodig voor het nemen van besluiten, de uitvoering en de rapportage.”

Met welke uitdagingen heb je in je werk te maken?

“Aan de ene kant is er de noodzaak om me te verdiepen. Ik kan een dossier niet beïnvloeden als ik het niet begrijp. Ik kan standpunten niet verenigen als ik ze niet ken. Dus ik moet lezen en luisteren, en dat kost tijd. Aan de andere kant ligt er nú een adviesvraag. De klant of de media willen nú antwoord. Die spanning tussen de tijd moeten nemen en snelheid moeten maken is een uitdaging. In beide gevallen probeer ik te begrijpen wat het probleem is en wat de juiste oplossing. Die druk op de ketel vind ik wel mooi. Het houdt me wakker en scherp.”

Wat zijn de drijfveren om te doen wat jij doet?

“Dit werk maakt me onderdeel van de maatschappij. Ik kan daar op mijn manier aan bijdragen. Sommige dilemma's vragen het uiterste van mijn denkkracht en creativiteit. Ik word uitgedaagd in mijn werk. Natuurlijk, elk bedrijf kent ethische dilemma's. Een autofabrikant worstelt met de vraag welke keuzes een zelfsturende auto mag maken. Maar een bank beslaat de hele economie en alles wat daarin speelt.” —

Welkomstinterview

HOOFDARTIKEL

MEDY VAN DER LAAN
VOorzitter Nederlandse
Vereniging van Banken

“BANKEN KUNNEN
EEN **ENORME**
IMPACT HEBBEN
OP DE GROENE
TRANSITIE”

Wenkend perspectief. Dat is volgens Medy van der Laan, de nieuwe voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), het magische begrip in het versnellen van de transitie naar een duurzame economie. Gepokt en gemazeld op dit thema in de energiesector is ze gedreven om de verduurzaming nu vanuit de banken stevig aan te zwengelen.

Medy van der Laan is sinds 1 augustus 2021 voorzitter van de NVB. Ze stapte vanuit de energiesector over naar de financiële sector, een sector die haar zeer aanspreekt. “De impact van banken is enorm. Wat banken doen en laten is cruciaal voor het functioneren van de economie en samenleving.” Dat brengt voor haar ook de *noblesse oblige* met zich mee om verantwoordelijkheid voor die samenleving te nemen en ze is er dan ook blij mee dat ze ziet dat de banken daar ook zo in staan. “Ik zie een zeer gemotiveerde sector die de maatschappelijke rol heel erg serieus neemt.” Wel schrok ze van de “gigantische regeldruk” in de bankensector. Ze vraagt zich af of die hier en daar niet is doorgeschooten en wil met stakeholders het gesprek aan gaan over mogelijkheden om als banken bij te dragen aan het opsporen van criminelen, zonder dat “onschuldige klanten daardoor buitensporig worden lastiggevallen”.

ERVAREN EN GEDREVEN Waar het gaat om de transitie naar een duurzame economie heeft de NVB met Medy van der Laan een voorzitter in huis gekregen die ervaren en gedreven is. Als voorzitter van Energie-Nederland, de brancheorganisatie van energiebedrijven, was ze nauw betrokken bij de totstandkoming van het Klimaatakkoord en zette ze zich zes jaar in voor de transitie in de energiesector. Op dat moment was dáár volop winst te boeken. Nu ziet ze volop kansen in de bankensector. “Alle sectoren staan

in de boeken van de banken. Ik denk dat onze verduurzamingsambitie dan ook een enorme impact kan hebben.”

Voor de NVB ziet Van der Laan een rol weggelegd in het meedenken en voorstellen doen richting de overheid én het faciliteren en coördineren van het proces van verduurzaming binnen de financiële sector. “We kunnen geaggregeerde overzichten maken van wat er allemaal gebeurt in de sector en de transitie aanjagen.”

Het is daarbij belangrijk dat banken eerst goed in beeld brengen waar ze staan en er meer uniformiteit komt in hoe je verduurzaming meet en rapporteert. “Daarmee krijgen we een eenduidig beeld van wat er gebeurt op het vlak van duurzaamheid. Als bank moet je een aantal sturingsindicatoren hebben in je portefeuille en voor jezelf weten waarin je wel en niet wilt bewegen.”

WENKEND PERSPECTIEF In de energiesector leerde ze dat een sector gaat wenden naar een duurzaam alternatief op het moment dat er technologische mogelijkheden zijn en er een verdienmodel ontstaat met een wenkend perspectief. “Als die twee voorwaarden kloppen, gaat het lopen. In de energiesector waren er de windmolens en zonnepanelen én werd de sector geholpen om zonder al te veel financiële risico’s en onzekerheden de omslag te maken.”

Ze realiseert zich dat deze twee voorwaarden voor de bankensector minder evident aanwezig zijn. “Daar ben ik reëel in, hoe erg ambitieus ik als mens ook ben waar het gaat om verduurzaming. De banken kunnen zeker hun verantwoordelijkheid nemen in de verduurzaming, maar dan moet er in de reële economie wel aan de twee voorwaarden kunnen worden voldaan. Voor sommige sectoren, neem de luchtvaartindustrie, is dat op dit moment nog niet het geval.”

HELPEN AFBOWEN In het klimaatcommitment Financiële Sector (2019) is afgesproken dat eind 2022 alle banken die het commitment ondertekend hebben een actieplan, inclusief reductiedoelstellingen hebben over hoe ze de verduurzaming gaan helpen en/of afdwingen. Banken kunnen die rol op verschillende manieren invullen. Van der Laan: “Je kunt een principiële standpunt innemen en simpelweg niet meer bijdragen aan fossiele energie, maar dan help je niet de bedrijven die juist hulp nodig hebben om die transitie te maken. Tenzij ze echt niet bewegen, dan is afscheid nemen soms noodzakelijk. De kern is dat je klanten wilt helpen om zo goed en zo snel mogelijk verduurzamingsstappen te zetten. Het afbouwen van de fossiele portefeuille en tegelijkertijd helpen met verduurzamingsstappen: dat is de taak waar banken voor staan.”

Van der Laan benadrukt dat de verduurzamingsopgave primair de opgave is in de reële economie. “Daar wordt de CO₂ uitgestoten, niet bij de banken. Onze cirkel van invloed ligt in het helpen opbouwen van verduurzaming en daar waar nodig afdwingen dat de CO₂ uitstoot minder wordt.” Banken hebben hierin volgens haar een “krachtige positie”. “In je financieringsrol heb je impact.”

NORMERING Wat haar betreft vraagt verduurzaming ook om een actieve rol van de overheid: naast ondersteuning ook normering. Waar de financiële sector vanuit de transitiepaden actief kan faciliteren, kan de overheid een afdwingende rol vervullen. “Ik ben voorstander van normering. Normeren kan leiden tot duidelijkheid en investeringszekerheid en daarmee uiteindelijk tot versnelling van innovaties.”

Ze wacht met smart op de vorming van een nieuw kabinet dat een nieuw aanvullend pakket aan instrumenten kan neerzetten. “Op basis daarvan

>>

Welkomstinterview

HOOFDARTIKEL

kunnen bedrijven aan de slag en kunnen wij gericht financieren.”

Hoe snel er afbouwpaden komen en hoe fors deze worden is nog onzeker, maar dat er een afbouw komt is voor de NVB duidelijk. “Banken kijken daarom nu al naar wat het betekent om “Fit for 55” (55% minder CO₂-uitstoot) te zijn in 2030 en “netto nul emissies” in 2050. Wij kunnen daar een prikkelende, stimulerende en helpende rol in hebben.”

FINANCIERING VAN GROENE

INNOVATIES De NVB zet daarbij actief in om deze opgave samen met verschillende emissie-intensieve sectoren op te pakken. Zo sprak Medy van der Laan op 4 november op het jaarevent van de FME, de ondernemersorganisatie voor de technologische industrie, de ambitie uit om gezamenlijk het tempo van vergroening op te schroeven. Ze gaf aan het belangrijk te vinden dat banken de – soms pijnlijke – keuzes in het afbouwen van CO₂-intensieve activiteiten maken in overleg met de betrokken sector. “Als je die keuzes maakt, ben je écht in transitie.”

De NVB en FME gaan samen verkennen hoe een

pad richting *net-zero emissions* eruit zou kunnen zien en welke mogelijkheden van financiering van groene innovaties er zijn.

LEF EN MOED Voor de financiële sector zal het inschatten van de financieringsrisico's in verduurzaming wat lastiger zijn dan gewoonlijk, verwacht Van der Laan. “Er zijn minder historische feiten en toekomstige zekerheden en daarmee vraagt het accepteren van meer dan normale risico's om moed. Want ondertussen moet je gewoon een gezond economisch model voor je bank in stand houden.”

Veel banken slagen er al in een groeiende portefeuille financiering van duurzame projecten op te bouwen. Sommige banken ontwikkelen nieuwe producten als sustainable linked loans.

Van der Laan: “Uiteindelijk gaan zakelijke en particuliere klanten ook gewoon uitrekenen wat het kost en opbrengt. Het is niet altijd het juiste antwoord op de urgentie van verduurzaming. Maar het is wel de realiteit dat je een grotere groep meekrijgt als het financieel haalbaarder is. Je moet de transitie zo laagdrempelig mogelijk maken.”

PERSOONLIJKE DRIJFVEER Aan de nieuwe NVB-voorzitter zal het niet liggen. “Er huizen twee zielen in mijn borst”, zegt zij. “Ik ben vegetariër, reis bewust met de trein; probeer mijn kleine leven duurzaam te leven. Als mens zie ik de urgentie dat de wereld in zijn geheel moet bewegen en maak ik me zorgen over de onafwendbaarheid van klimaatverandering. Tegelijkertijd weet ik als voorzitter van de NVB hoe ongelooflijk moeilijk het is, ook vanuit de ervaring van de afgelopen zes jaar, als de beschikbaarheid van de technologie en het wenkend economisch perspectief er nog onvoldoende zijn.”

FIT FOR 55 Ze verwacht dat het kabinet de ambitie van Fit for 55 in het regeerakkoord opneemt en daarmee ook voor de banken een heldere stip op de horizon neerzet. “Als banken willen we de reële economie maximaal ondersteunen in zijn verduurzamingsopgave. Niet als de boeman die het afdwingt, maar als de sector die het mogelijk maakt. Als de reële sector er met onze hulp in slaagt Fit for 55 te halen ben ik heel trots.” —

Medy van der Laan (1968) is sinds 1 augustus 2021 voorzitter van de NVB. Zij studeerde Nederlands Rechten aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.

Van der Laan was van 2015-2021 voorzitter van Energie-Nederland, de brancheorganisatie van energiebedrijven. Vanaf 2007 was Van der Laan directeur, bestuurder en toezichthouder bij verschillende organisaties. Zo was zij toezichthouder bij de Consumentenbond en Medisch Spectrum Twente. Van der Laan was ook voorzitter van de Referendumcommissie, verantwoordelijk voor het functioneren van referenda in Nederland. Van 2003-2006 was Van der Laan voor D66 staatssecre-

taris van Cultuur en Media. Daarvoor werkte Van der Laan 12 jaar in diverse beleids- en managementfuncties bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Op dit moment heeft Van der Laan een aantal nevenfuncties. Ze is onafhankelijk voorzitter van de Stichting Nationaal Luisteronderzoek en toezichthouder bij de Stichting Berenschot Beheer. In haar hoedanigheid als voorzitter van de NVB is ze onder meer lid van het dagelijks bestuur van VNO-NCW, lid van de Sociaal Economische Raad (SER), lid van de Bankraad en lid van de Board van de Europese Bankenfederatie (EBF). Van der Laan is getrouwd en heeft twee kinderen.

De NVB biedt via de rubriek gastcolumn ruimte om onderwerpen vanuit verschillende perspectieven te belichten. De mening van de auteur komt niet noodzakelijkerwijs overeen met het standpunt van de NVB.

MEEFIETSEN IN DE KOPGROEP

FEMKE DE VRIES OVER JE EIGEN ROL IN DE KLIMAATVERANDERING

"STEL U KUNT KIEZEN: een dag onopvallend meefietsen in het peloton of na een weergaloze solo met ruime voorsprong over de streep komen. De keuze is voor de meeste mensen niet moeilijk. Daarom is het ook zo lastig te begrijpen dat veel bedrijven liever kleurloos meefietsen in het peloton. Zo opende ik mijn expertbij-

tekenden 54 financiële organisaties en vier brancheorganisaties een eigen *Klimaatcommitment*. Daarin spraken ze af zich in te spannen voor het financieren van de energietransitie, te rapporteren over het CO₂-gehalte van hun relevante beleggingen en financieringen en in 2022 actieplannen te publiceren met reductiedoelstellingen om bij te dragen aan het *Akkoord van Parijs*.

Inmiddels zijn we twee jaar verder. De financiële sector rapporteerde dit jaar voor de tweede keer over de voortgang van het *Klimaatcommitment*. Het goede nieuws is dat bijna 90% van de ondertekenaars rapporteert wat het CO₂-gehalte van zijn relevante beleggingen en financieringen is. Maar daarbij is ook een belangrijke kritische noot te maken: veel partijen sluiten bij die

rapportage nog een groot aantal beleggingscategorieën uit. De kans bestaat daarom dat we onszelf te snel rijk rekenen.

De terechte vraag is natuurlijk of de sector nog steeds voorop fietst. Mijn antwoord zou zijn dat de kopgroep weliswaar op schema ligt maar het klimaat ons op de hielen zit. We weten dat de oorspronkelijke ambities van het *Akkoord van Parijs* niet voldoende zullen zijn om de klimaatverandering beneden de 1,5 graad te houden. Dit betekent dat ook

de financiële sector alle zeilen zal moeten bijzetten om het tij te keren.

Het ambitieniveau van de actieplannen met reductiedoelstellingen die de sector aankomend jaar gaat maken is daarom cruciaal. De financiële sector is bovendien uitstekend gepositioneerd om via financieringen en beleggingen andere bedrijven aan te sporen om vaart te maken. Of dat nu is via engagement met heldere doelen en tijdslijnen, door eisen aan financieringen of door uitsluiting van partijen. Het is belangrijk dat de sector zichzelf daarbij kritisch de maat blijft nemen.

Vaak heb je een aansporing nodig om nog wat harder te fietsen. Eurocommissaris Frans Timmermans deed in het Europees Parlement een aantal weken voor het verschijnen van dit magazine die aansporing. 'Neem één minuut om te denken aan de mensen die jij kent die er in 2030 nog zullen zijn. Hoe zullen zij leven als de aarde verder opwarmt?' De vraag hoe wijzelf, onze kinderen of kleinkinderen in 2030 zullen leven, is door de recent verschenen [IPCC WGI Interactive Atlas](#) akelig goed te beantwoorden. Akelig goed, omdat het beeld dat uit de atlas opstijgt indringend is en verontrustend. Dat vooruitzicht schept verplichtingen, zeker voor de kopgroep die de financiële sector wil zijn. —

drage in *Het Financieele Dagblad* van juni dit jaar over de duurzaamheidsambities van een aantal grote bedrijven. Ondanks de indringende berichten over de gevolgen van de klimaatverandering is een aantal bedrijven nog te weinig kritisch bij het kijken naar hun eigen rol in de klimaatverandering.

De financiële sector koos in 2019 met overtuiging voor het meefietsen in de kopgroep van het landelijke *Klimaatakkoord*. Direct na de totstandkoming van het *Klimaatakkoord*

Femke de Vries is managing partner bij Esamhoud en bijzonder hoogleraar Toezicht, Rijksuniversiteit Groningen. Onafhankelijk voorzitter van de Commissie Financiële Sector Klimaatcommitment

Klimaatcommitment

TUSSENSTAND VAN EEN TRAJECT

De Nederlandse banken dragen al jaren bij aan de vermindering van de CO₂-uitstoot. De afspraken in het gezamenlijke Klimaatcommitment hebben gezorgd voor nog meer concrete doelen en acties. Van financiering van energiebesparende projecten en engagementtrajecten tot het afstoten van investeringen in fossiele brandstoffen.

Klimaatcommitment brengt **banken** in stroomversnelling

In het voorjaar van 2018 scheepten bestuurders van 33 Nederlandse financiële instellingen in op de *Rembrandt van Rijn*. De bestemming: de smeltende poolkap in de Noorse archipel Spitsbergen. De expeditie, georganiseerd door poolreiziger Bernice Notenboom, maakte veel indruk, zegt **Bas Metz, adviseur Duurzaamheid** van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB). “Daar zagen ze met eigen ogen wat de gevolgen zijn van klimaatverandering.” In veel opzichten was voor banken en landen de klimaattop in Parijs, drie jaar eerder, al een kantelpunt. Metz: “Parallel aan de uitwerking van het nationale Klimaatakkoord ging de financiële sector toen ook zijn eigen inzet om klimaatverandering tegen te gaan bepalen.” In 2019 volgde het Klimaatcommitment, onderschreven door 54 financiële instellingen, waaronder vrijwel alle Nederlandse banken. Zij spraken af vanaf boekjaar 2020 te rapporteren over de impact van hun financieringen en beleggingen op het klimaat en uiterlijk in 2022 met actieplannen voor 2030 te komen, inclusief reductiedoelstellingen.

Het Klimaatcommitment is niet vrijblijvend, maar laat de aangesloten instellingen wel keuzevrijheid, legt Bas Metz uit. “Banken bepalen zelf voor welke delen van de portefeuille ze de klimaatimpact in kaart brengen. De ene bank heeft een relatief grote hypotheekportefeuille, een andere bank financiert vooral in de landbouwsector. Waar je de nadruk op legt en hoe je dat meet is ieders eigen verantwoordelijkheid.”

Inmiddels heeft 89 procent van de financiële instellingen gerapporteerd over zijn klimaatimpact. “Een goede basis”, vindt Metz. “Met de overige instellingen zijn we in gesprek. Ik ben al heel erg blij dat zo’n groot percentage het eerste jaar rapporteert.” Bovendien heeft 51 procent van de instellingen al actieplannen geformuleerd, vooruitlopend op 2022. “Sommige zeer uitgebreid, andere nog niet helemaal doorgerekend. Maar alle instellingen zijn er al langer mee bezig.” De acties variëren van investeren in energiebesparende projecten, vastgoed verduurzamen of desinvesteren. Sommige banken en pensioenfondsen hebben al besloten investeringen in fossiele brandstoffen af te bouwen. Daarnaast

zijn ‘engagement-trajecten’ gestart: met klanten het gesprek aangaan om hen te verleiden en te ondersteunen. Metz: “Mede afhankelijk van de portefeuille van de banken kunnen ook de doelen variëren: in 2030 een bepaalde absolute emissiereductie bijvoorbeeld, of een bepaald aantal succesvolle engagementtrajecten.”

Verschillende banken hebben zich daarnaast aangesloten bij de *Net-Zero Banking Alliance*. Dit internationale samenwerkingsverband vertegenwoordigt triljoenen aan activa en gaat de uitstoot van broeigassen tegen om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graden. Belangrijk in de afspraken van het Klimaatcommitment is dat de deelnemende partijen ervaringen delen, resultaten vergelijkbaar maken en de meetmethodes verbeteren. Metz: “Je kunt pas echt stappen zetten als sector gezamenlijk. De banken hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid. De politiek, toezichhouder en burgers verwachten dit van ons.”

ABN AMRO—Gemiddeld A-energielabel voor alle woningen in 2030

Hoe meet je klimaatimpact? **Tjeerd Krumpelman, global head of advisory, reporting & engagement** bij ABN AMRO, wijst op het verschil tussen impact en risico. Met de grote woninghypothekportefeuille van de bank als voorbeeld.

“Er is een verschil tussen klimaatrisico en klimaatimpact. Bij ABN AMRO zit de grootste klimaatimpact in de hypotheekportefeuille, met 800.000 woningen die energie verbruiken. Ze dragen bij aan opwarming van de aarde, maar misschien zijn de klimaatrisico's in kleinere portefeuilles wel veel groter. Daarom adviseer ik altijd: maak na het meten van de klimaatimpact een analyse van de grootste risico's voor de klant en de bank.

Er zijn inmiddels meerdere modellen om klimaatimpact te meten, afhankelijk van het doel. De PCAF-methode (*Partnership Carbon Accounting Financials*) is opgezet door Nederlandse banken en wordt inmiddels omarmd door 172 financiële instellingen wereldwijd. PCAF meet de absolute uitstoot van CO₂ en is de allereerste stap: waar zit de grootste klimaatimpact in de portefeuille.

Het is een grofmazige methode die snel toepasbaar en uniform is. Als voorzitter van PCAF Nederland en Europa zie ik dat de methode voor

financiële instellingen goed werkt. Vervolgens moet je uitzoeken welke risico's erbij horen.

ABN AMRO biedt hypotheeknemers een gratis energiescan aan. Zo verwerven ze inzicht in mogelijke verbeteringen aan de woning, de kosten en de opbrengst. Eventueel bieden we een lening aan tegen een lagere rente om de woning energiezuiniger te maken. Ik blijf graag bij het hypotheekvoorbeeld omdat er zoveel in zit. Wij willen dat alle woningen in onze portefeuille gemiddeld een A-energielabel hebben in 2030. We zeggen niet: we financieren geen G-labelwoning meer. Wij vinden dat dat niet past bij onze inclusieve benadering. Wel: als je een G-labelwoning koopt maak dan een analyse wat het kost om je label te verbeteren. Soms is een stap van G naar D of van D naar B ook prima.

Het beschikken over juiste data blijft lastig. De huidige rekenmethoden werken met sector-gemiddelden. Er zijn nog geen internationale normen om de CO₂-voetafdruk op individueel bedrijfsniveau te meten. De datakwaliteit van energielabels is niet heel verfijnd en zegt niet altijd iets over het energieverbruik en de winst die nog te behalen is. Banken hebben behoefte aan meer en betere data, daar kan de overheid bij helpen. Sommige van die data heeft de overheid al.

Er is ook druk op bedrijven om transparanter te worden over hun impact zodat banken dat kunnen meenemen in hun sturing. Maar dat blijft lastig. Hoe analyseer je een portefeuille? Een lichtpuntje vormen beursgenoteerde bedrijven; daarvan is meer data beschikbaar. Er zijn daarnaast definitiediscussies, de een vindt dit duurzaam en de ander dat, maar wetgeving brengt daar langzaam uniformiteit in. Vooruitgang is er ook als het gaat om inzicht in de klimaatimpact van beleggingen. ABN AMRO heeft de klantrapportages sterk uitgebreid met duurzaamheidsinformatie over onder andere de CO₂-uitstoot. Een klant die bij ons belegt weet wat de duurzaamheidsimpact van zijn beleggingen is. Dat was twee jaar geleden niet zo.”

>>

NWB Bank—Positieve prikkels

De NWB Bank, een bank van en voor de publieke sector, kiest voor samenwerking en het gesprek met klanten. “Engagement met klanten zal de aankomende jaren alleen maar toenemen”, zegt **Merel Hendriks, adviseur duurzaamheid**.

“Onze klanten maken allemaal deel uit van de publieke sector, dus we moeten goed nadenken over de juiste prikkels om de klimaatdoelen te halen. We moeten als publieke bank constant rekening houden met alle maatschappelijk belangen van onze klanten. Denk bijvoorbeeld aan de sociale woningbouw, het verduurzamen daarvan mag niet tot te hoge huren leiden. Datzelfde geldt voor de waterschapslasten. Het geven van positieve prikkels, waarbij we zelf ook een duit in het zakje doen, in plaats van het opleggen van maatregelen vinden we daarbij over het algemeen passender.

We zijn op dit moment de mogelijkheden aan het onderzoeken van aan duurzaamheid gekoppelde leningen. Bij dit soort leningen spreken we vooraf met de klant specifieke duurzaamheidsdoelstellingen af. Wanneer die bereikt worden, volgt een korting op de rente. Zo proberen we onze rol te pakken en kiezen we in principe voor de wortel en niet voor de stok.

Wij weten op dit moment al van 94 procent van onze kredietportefeuille wat de klimaatimpact is. Dat is een groot aandeel en daar zijn we dan ook trots op. Van de meeste klanten vermindert de CO₂-uitstoot. We gebruiken de rapportages intern om trendanalyses te maken. Dat helpt ons bij het beantwoorden van de vraag: aan welke klanten moeten we meer aandacht besteden?

Met woningbouwkoepel Aedes praten we bijvoorbeeld over de klimaatvoetafdruk van de woningcorporaties. De warmtevraag van woningen moet omlaag om maar iets te noemen. Dit soort ‘engagement’ is nog volop in ontwikkeling. We stellen ons daarbij altijd de vraag: Wat nou als de klant zegt: financier me maar gewoon, ik hoef niet met jullie in gesprek over onze klimaatimpact. Wat doe je dan? Gelukkig moeten we nog meemaken dat de deur dichtgaat in plaats van open en dat stemt me hoopvol voor de toekomst. Zelf geven we in ieder geval zoveel mogelijk het goede voorbeeld. We hebben ons gecommitteerd om minimaal 25 procent van onze eigen jaarlijkse financieringsbehoefte in te vullen met de uitgifte van duurzame obligaties. De afgelopen jaren hebben we dat percentage telkens behaald en van al onze uitstaande financiering is op dit moment 30% opgehaald met ESG-obligaties.

Samenwerking met andere partijen is voor ons als publieke bank belangrijk. We zoeken daarbij nadrukkelijk de publiek-private samenwerking op. Een mooi voorbeeld hiervan is het *Klimaatfonds voor de landbouw*. Samen met het Nationaal Groenfonds en Rabobank hebben we dit fonds opgericht dat bedrijven financiert die zich inzetten voor duurzame landbouw. Mogelijkheden tot samenwerken zijn er ook in de woningbouw: ongeveer 1 op de 10 woningen in Nederland is gefinancierd door de NWB Bank. Hoe kunnen we er samen voor zorgen dat Nederland van het gas afgaat?

Ik hoop dat we als banken breder gaan kijken naar impact en waardecreatie. Het draait nu te vaak nog om de financiële opbrengst. Terwijl je je ook kunt afvragen of iets werkt voor de maatschappij, hoe het zit met exploitatie van grondstoffen, of een investering op de lange termijn duurzaam is. Banken zijn de smeerolie in de samenleving. Die rol moeten we serieus nemen.”

ASN Bank—Bouwen met natuurlijke materialen

Woningen en gebouwen van leem, algen en hout in plaats van beton en staal: ASN Bank investeert in 'biobased bouwen', met **klimaatadviseur Jeroen Loots** als enthousiaste ambassadeur.

“ASN Bank wil in 2030 met al zijn financieringen en beleggingen netto klimaatpositief zijn. Dat betekent dat we meer broeikasgassen uit de atmosfeer halen dan alle investeringen en beleggingen samen uitstoten. Daarom investeren we zo min mogelijk in activiteiten die broeikasgassen uitstoten en zoveel mogelijk in duurzame energie en energiebesparing. Bovendien willen we projecten financieren die ervoor zorgen dat CO₂ langdurig uit de atmosfeer wordt gehaald en opgeslagen. Dat kan bijvoorbeeld door biobased te bouwen en te verbouwen: met natuurlijke materialen zoals leem, hennep en kruislaaghout. Dat levert duurzame en betaalbare woningen op en draagt bij aan een beter klimaat en de biodiversiteit.

We kijken op dit moment eigenlijk alleen naar het energieverbruik van woningen en gebouwen maar nog te weinig naar materialen. Opvallend, omdat staal en beton in de productie heel vervuilend zijn. Met biobased bouwen voorkom je deze uitstoot, haal je CO₂ uit de lucht en leg je het voor jaren veilig vast. De bouw van één

miljoen houten huizen scheelt een kwart van de jaarlijkse uitstoot in Nederland. Het is dus een praktische en concrete oplossing in de transitie naar een fossielvrije, schone bouwsector en economie.

ASN Bank ontwikkelde samen met *Climate Cleanup* en partners uit de bouwsector de meetmethode *construction stored carbon* om de opslag van CO₂ in gebouwen eenvoudig en betrouwbaar vast te stellen. Zo kunnen bouwbedrijven, architecten en financiële instellingen de klimaatimpact van hun (biobased) bouwproject berekenen. De praktijkvoorbeelden laten zien hoe groot de impact van de bouwsector in potentie kan zijn. Steeds meer partijen gebruiken deze methode. Om deze transitie in de bouwsector een stimulans te geven, is het cruciaal dat CO₂-opslag wordt meegenomen in de wettelijk verplichte duurzaamheidstoets voor gebouwen, de Milieuprestatie Gebouwen. Dit vraagt om een relatief eenvoudige aanpassing van de overheid en levert een belangrijke versnelling op in het vertragen van klimaatverandering.

In het programma 'Ruimte voor biobased bouwen', in opdracht van het ministerie van BZK, onderzoeken we met bouwbedrijven, beleidsmakers, bewoners, architecten, projectontwikkelaars en duurzame ondernemers hoe we

duurzame en compacte verstedelijking kunnen versnellen. Daarnaast kijken we naar mogelijkheden om bijvoorbeeld projecten in de biobased bouwketen te financieren. Op een ander niveau onderzoeken we ook hoe we de koper zo goed mogelijk kunnen ondersteunen, bijvoorbeeld met de duurzame hypotheek.

Ik ben positief over de samenwerking tussen de banken als ondertekenaars van het Klimaatcommitment. Als voorzitter van de werkgroep Klimaat van de NVB zie ik dat er veel kennis gedeeld wordt en een gezamenlijke agenda wordt vastgesteld. Dat we elkaar hebben gevonden in bijvoorbeeld een platform als PCAF, daar ben ik heel trots op. Laten we nu ook met elkaar onderzoeken hoe we de volgende stappen kunnen zetten om zowel te werken aan het klimaat als de woningnood.” —

Het Sustainable Finance Lab

— Brug tussen wetenschap & financiële wereld

Wat kan de financiële praktijk leren van de wetenschap en andersom? Het Sustainable Finance Lab laat van zich horen met nieuwe ideeën en onderzoek. “Financiële instellingen kunnen de overgang naar een duurzame economie vertragen of versnellen.”

Het in 2011 opgerichte *Sustainable Finance Lab (SFL)* was zijn tijd vooruit. “Duurzaamheid? Waar heb je het over?”, zo was in die tijd nog de overheersende opvatting in financiële kringen, zegt **directeur Rens van Tilburg**. Het initiatief voor de denktank kwam van onder anderen Herman Wijffels, toen hoogleraar van de Universiteit Utrecht, en Peter Blom, indertijd bestuursvoorzitter van de Triodos Bank. Het doel: Als netwerk van grotendeels academici in Nederland die lid zijn op persoonlijke titel bijdragen aan een stabiele en robuuste financiële sector. Leden van het SFL doen onderzoek en laten van zich horen in de media en het maatschappelijke debat. Een greep uit de vraagstukken waarover het SFL zich dit jaar uitsprak: Is er voldoende juridische basis voor de Europese Centrale Bank (ECB) om met monetair beleid klimaatverandering tegen te gaan? Hoe financieren we de transitie naar een duurzame economie, wat is de rolverdeling tussen overheid en private financiële instellingen? Van

Tilburg: “We willen nieuwe ideeën genereren voor verduurzaming van de financiële sector en een brug slaan tussen de academische wereld en de praktijk. Niet in een ivoren toren blijven

zitten maar het gesprek aangaan met de sector en horen hoe wij kunnen bijdragen en wat wij op onze beurt van hen kunnen opsteken.”

Twee jaar na de oprichting van het SFL bevestigde de *commissie-Wijffels*, genoemd naar dezelfde Herman Wijffels, de belangrijke maatschappelijke rol van de banken, ook als het

gaat om bestrijding van klimaatverandering. Een van de adviezen aan de minister van financiën luidde: “Zorg dat banken het vertrouwen van de samenleving herwinnen en laat banken aangeven welke rol ze willen spelen in de samenleving”. Van Tilburg: “De boodschap was: banken zijn onderdeel van de samenleving en staan mede voor de uitdagingen die klimaatverandering met zich meebrengt.”

Hijzelf is ervan overtuigd dat financiële instellingen de overgang naar een duurzame economie kunnen vertragen of versnellen. “Een bank bepaalt waar het geld naar toe gaat. Naar een ondernemer met ideeën die passen bij het duurzaamheidsbeleid van de bank of een ondernemer die zich daar niets aan gelegen laat liggen. Als in de financiële sector de knop omgaat, krijgt duurzaamheid de wind in te zeilen.” Gelukkig gaat het de goede kant op, constateert hij. “Ook grote banken tonen inmiddels echt ambities als het om duurzaamheid gaat.”

Maryse Hazelzet, adviseur duurzaamheid bij de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), beaamt deze ontwikkeling. “Banken zijn onderdeel van de samenleving en pakken de bijbehorende verantwoordelijkheden op.” Ze spreekt van “een grote shift”, sectorbreed maar ook binnen de banken zelf. “Duurzaamheid is niet alleen meer een vraagstuk voor een specia-

le afdeling. Alle afdelingen hebben iets met duurzaamheid te maken. Doordat klimaatverandering ook een financieel risico met zich meebrengt moeten banken, mede door toenemende verwachtingen vanuit toezichhouders, klimaatrisico's meewegen in hun risicomanagement. Daardoor krijgt het extra waarde binnen de bank.”

“Vooral op Europees niveau krijgen banken steeds meer te maken met wet- en regelgeving. De *EU Green Deal* streeft naar een klimaatneutraal Europa in 2050. Het Europese *Sustainable Finance Action Plan (SFAP)* moet zorgen voor een groene Europese economie, met bedrijven die duurzaam ondernemen en beleggers die investeren in duurzame bedrijven. Aan de hand van de EU-taxonomie, eenduidige definities van ‘duurzame’ economische activiteiten, kunnen bedrijven laten zien hoe duurzaam ze zijn en kunnen beleggers vaststellen of ze duurzaam beleggen.”

Om de transparantie rondom duurzaamheid te versterken heeft de Europese Commissie afgelopen voorjaar een wetsvoorstel ingediend met aangescherpte regels om te rapporteren: de *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*. De CSRD wordt naar verwachting vóór medio 2022 aangenomen door het Europees Parlement en de Europese Raad, aldus Hazelzet.

Van Tilburg: “CSRD gaat over de betrouwbaarheid van data. De richtlijn bepaalt hoe je over klimaat moet rapporteren en dat de accountant er zijn goedkeuring aan moet geven. Aan de andere kant weten we al veel over sectoren die voor de grootste CO₂-uitstoot zorgen. Daar moeten we meer gebruik van maken. Iedereen

Maryse Hazelzet (links), Rens van Tilburg (rechts)

>>

Wetenschap en financiële wereld

TWEEGESPREK

is ervan overtuigd dat klimaatrisico's ook financiële risico's met zich meebrengen. Tegelijkertijd verandert er niet heel veel in de praktijk als het gaat om het verstrekken van leningen. Ik zou graag willen dat dat meer gebeurt op basis van de data die er al zijn."

Hazelzet pleit voor "een zo eenvoudig mogelijke" taxonomie. "De banken moeten er wel mee kunnen werken. En bij alle rapportage moeten we wel het doel voor ogen houden: de transitie stimuleren. We willen bedrijven ondersteunen van vervuilend naar groen te gaan en niet alleen de thermometer erin stoppen. Taxonomie kan een tool zijn om in gesprek te gaan met bedrijven, zo zou het moeten zijn. Om de wetgeving goed uit te voeren zal het ook belangrijk zijn dat er voldoende data komt om de juiste inzichten te verkrijgen in hoeverre bedrijven bijvoorbeeld voldoen aan de taxonomie. Ze wijst ook op de actieplannen die de banken uiterlijk volgend jaar opstellen. Op basis van vrijwillig commitment gaan de banken onder meer in gesprek met klanten en stakeholders. Op sectoraal niveau praten we met de overheid."

Van Tilburg denkt dat nog grote winst te boeken is bij het midden- en kleinbedrijf. "Waar grote bedrijven tijdens de coronacrisis extra stappen zetten op het gebied van duurzaamheid, bleef het MKB achter. Of stopten bedrijven er helemaal mee." De kleinere bedrijven zijn moeilijk te bereiken door de overheid, maar ze hebben allemaal een relatie met een bank. Daar kun je wat mee en dat gebeurt ook, constateert hij.

Hazelzet ziet hier een rol voor publiek-private samenwerking. "Zodat bijvoorbeeld de onrendabele top van een lening wordt gedragen door de overheid. Een voorbeeld waar de banken mee bezig zijn in samenwerking met EZK is een groene BMKB." Van Tilburg knikt. "De financiële sector kan het niet alleen. De overheid zou bijvoorbeeld meer moeten bewegen als het gaat om isoleren van woningen. Dat proces gaat veel te traag." De overheid zou "meer zekerheid moeten bieden" in de koers van de transitie, vindt hij. "Er zijn veel wegen die kunnen leiden naar de doelen in 2030 en 2050. Ze hebben bijna allemaal gemeen dat je ze gisteren al had moeten bewandelen. Omdat er verschillende paden zijn die elkaar uitsluiten durft geen partij overtuigd een keuze te maken, bedrijven noch banken. Daarom moet de overheid de regie nemen. Het gesprek tussen de financiële instellingen en de overheid zou veel intensiever gevoerd moeten worden. Langs welke weg loopt de transitie? Het maakt niet zoveel uit of je linksom of rechtsom gaat; het is wel belangrijk dat je doorpakt. Dan zul je in 2030 misschien concluderen dat het andersom goedkoper was geweest, maar nu blijft iedereen elkaar aanstaren en gebeurt er te weinig." De banken vragen al enkele jaren om deze transitiepaden, vult Hazelzet aan. "Een geleidelijke transitie, geen schoksgewijze want die kan leiden tot hogere financiële risico's. Wij hebben belang bij

tussentijdse doelstellingen en keuzes."

Van Tilburg ziet het als een positief signaal dat zowel de Europese als de Nederlandse toezichthouder hebben gewezen op de financiële risico's die klimaatverandering met zich brengt. "We hebben het vaak over de intrinsieke motivatie van banken. Dat is mooi. Maar dat de Europese Centrale Bank heeft gewaarschuwd voor de gevolgen is nog belangrijker. Banken waarvan de balans grote risico's als gevolg van CO₂-uitstoot met zich meebrengt, zouden daar extra kapitaal tegenover moeten zetten. Dan kost het een bank dus geld. Ik beschouw dat als een aanmoediging voor de Nederlandse banken om zich daar goed van bewust te zijn en vooral door te gaan op de koers die ze hebben uitgezet." —

Publiek & Privaat

DUBBELINTERVIEW

“Maak het burgers en bedrijven makkelijker te ver- duurzamen”

Ondernemers melden zich nu zelf met de vraag hoe ze klimaatvriendelijker kunnen werken. Dat is belangrijke winst, zeggen Niels Kastelein, directeur Klimaat bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Eelco Dubbeling, directeur van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB). Nu is het zaak ze bij die ambitie zoveel mogelijk te ‘ontzorgen’.

>>

Publiek & Privaat

DUBBELINTERVIEW

HUN EIGEN GEZIN is een belangrijke inspiratiebron als het gaat om duurzaam leven. “Vliegen? Wacht even meneertje Klimaat!”, roept de achtjarige dochter van **Niels Kastelein** sinds hij directeur Klimaat is bij het ministerie van EZK. Kastelein: “De zorg om het klimaat komt in grote en kleine dingen terug in mijn leven. Hoeveel vlees ik eet, de duurzaamheid van onze woning. De volgende auto moet elektrisch zijn en die wil ik dan ook thuis kunnen opladen met mijn eigen zonnepanelen. Maar die zonnepanelen liggen nog steeds niet op het dak. Voor een skivakantie reis ik met de trein, maar afgelopen zomer zijn we met het vliegtuig naar Madeira geweest. Het gaat dus niet meteen van zwart naar wit.” De drie tienerdochters van **Eelco Dubbeling**, directeur van de NVB, zijn fanatieker dan hijzelf in het vegetarisch eten. Dubbeling: “Zij zijn op hun eigen manier bezig met het milieu.” Waar het allemaal om draait, ervaart hij heel indringend tijdens jaarlijkse trails voor de *Foundation for Natural Leadership*, die hij zelf organiseert. “Een week met anderen de natuur in, de laatste jaren in Noorwegen, zonder telefoon of portemonnee. Halverwege de week ben je zesendertig uur helemaal alleen, in een slaapzak onder een zeiltje van drie bij drie meter. De herten lopen voorbij, de vogels zingen. Dat is een intense beleving, waarbij je echt contact voelt met moeder aarde. Je beseft: voor deze aarde moeten we heel goed zorgen.”

Hoe kunnen banken en overheid samenwerken?

Dubbeling: “De NVB heeft bijvoorbeeld op een goede en transparante manier overleg

met het ministerie van EZK over een groene variant van de Borgstelling MKB-kredieten, daar waar de markt het niet zelf kan.”

Kastelein: “Ik hoorde onlangs een steenbakker vragen hoe hij zijn bedrijf, dat veel energie verbruikt, energiezuiniger kan maken. Dat bedrijf staat ergens aan de rivier, los van de grote industrieën. Voor dit soort situaties moet je specifiek iets bedenken. Ik kan me voorstellen dat banken in beeld hebben of kunnen krijgen welke klanten er niet echt uitkomen, problemen hebben met de financiering of energie-infrastructuur.”

Dubbeling valt bij: “Er is veel verschil met een paar jaar geleden, toen we alleen maar keken naar duurzaamheid. Nu zijn we met elkaar in gesprek. Ondernemers zeggen nu zelf: ik verbruik veel energie en wat kunnen we daaraan doen? Banken kunnen helpen en faciliteren. Er moet wel meer data komen over de broeikasgasemissies van bedrijven. Daar is nog veel werk te verrichten, maar de oplossingsgerichte houding is er gelukkig. De NVB heeft een Platform Duurzaamheid met daarin de duurzaamheidsdirecteuren van de banken en werkgroepen met inhoudelijk specialisten. Een goede structuur om problemen aan te pakken en ideeën te ontwikkelen.”

Wat zou er moeten gebeuren?

Dubbeling: “Mijn voorkeur gaat sterk uit naar heel concrete pakketten, zoals de modelakte om de financiering van zonnepanelen op bedrijfsdaken te bevorderen. Die maakt het ondernemers veel eenvoudiger om financie-

ring te krijgen, zonder in een woud formulieren verstrikt te raken. Zo kun je oplossingen bieden.”

Ook voor burgers?

“Zeker. Als jij een hypotheek gaat afsluiten moet er een standaard optie zijn om zonnepanelen aan te vinken, zodat je ze dan gewoon geïnstalleerd krijgt. Zonder gedoe. Ik heb een laadpaal voor mijn huis laten plaatsen om de accu van mijn elektrische auto op te laden. Dat was veel uitzoekwerk, duur en je moet er veel zelf voor doen. Ik wil daarnaast zonnepanelen op mijn dak om mijn huis op duurzame energie te laten draaien. Dan kom ik terecht bij hetzelfde energiebedrijf als van die laadpaal, maar op een afdeling die niet met de andere communiceert. En begint het

hele verhaal opnieuw. Dat soort dingen wil je in een pakket hebben, inclusief de financiering. Een andere oplossing: bij de financiering van je woning zit standaard een duurzaamheidsscan. Hier lopen we wel tegen een probleem aan in de financiering. De toezichthouder is namelijk terughoudend, omdat de bank dan meer moet lenen en misschien niet meer

financiering van de verbouwing van je huis en twintig jaar lang een lagere energierekening. Maar ook daar spelen uitdagingen die met toezicht te maken hebben.”

Wat motiveert bedrijven om te verduurzamen?

“Het ministerie van EZK focust beleidsmatig sterk op financiële prikkels, zoals burgers daar ook gevoelig voor zijn. Dat vind ik wel eens jammer. Een burger zegt: ik wil wel zonnepanelen laten plaatsen, maar dan moet het bedrijf aan de overkant van de straat dat ook doen. Ik denk dat we als overheid sterker het ‘waarom’ kunnen uitleggen, de samenhang van de dingen beter voor het voetlicht brengen. ‘Dit gaat er gebeuren met uw bedrijf, uw woning, uw auto. En daarom komen er windmolens’. We moeten het totale verhaal beter vertellen. Daar hoort natuurlijk ook de financiële afweging bij. Zijn investeringen in

Kastelein geeft aan dat het belangrijk is dat de ambities van de financiële instellingen blijven aansluiten bij de opgehoogde klimaatdoelen. “De financiële instellingen zijn goed bezig met het Klimaatcommitment. Toch blijft de buitenwereld soms heel kritisch, word je links en rechts ingehaald met negatieve opmerkingen. Hoe ga je daarmee om? Dat vind ik wel lastig.”

Dubbeling knikt: “Klopt. Maar laten we feedback omarmen. Over klimaat verschillen de meningen nu eenmaal, het is een beladen onderwerp. Wel of geen vlees eten: moet je als bank een vleesbedrijf financieren? Dat zijn dilemma’s. We varen deze koers voor het goede doel. En omdat we het zelf willen, moeten we er met zelfvertrouwen mee doorgaan.” —

Eelco Dubbeling (links), Niels Kastelein (rechts)

kan voldoen aan de zorgplicht zoals die nu is geformuleerd. De politiek moet zich hierover uitspreken. Wat is de balans tussen zorgplicht en duurzaamheid? Het geld zal door iemand geleend moeten worden want voor niets gaat de zon op.” Kastelein: “Overheid, banken en bedrijven zoeken naar mogelijkheden om te ontzorgen. Of energiebedrijven geen totaalpakket kunnen aanbieden bijvoorbeeld:

verduurzaming haalbaar en betaalbaar? Dat is voor het grootste gedeelte van de bedrijven belangrijk en sommige gaan er overigens ook serieus geld mee verdienen. Denk aan het isoleren van zeven miljoen woningen en het werk dat dat oplevert voor bouw- en installatiebedrijven. De motivatie is dus deels financieel en vloeit deels voort uit het verhaal over de toekomst.”

Natuur-positieve wereld

INTERVIEW

Ook de banken moeten onderdeel zijn van de oplossing van het milieuvraagstuk, stelt **Aaron Vermeulen, directeur Green Finance Natuur van het Wereldnatuurfonds (WWF)**. “Wacht niet op regulering maar onderzoek zelf de natuur gerelateerde risico's in de portfolio's.”

Banken moeten gesprek voeren met de klanten

U bent directeur Green Finance Natuur. Wat houdt dat in? “Mijn team werkt volgens twee strategieën: de eerste is financiële instellingen bewust maken van het belang van biodiversiteit en hoe de degradatie van de natuur hun financiële positie beïnvloedt. Met als doel dat ze bij het investeringsbeleid meer rekening houden met de natuur. Ten tweede willen we oplossingen laten zien: projecten en bedrijven die een positieve impact hebben op de natuur en waarin je kunt investeren.”

Hoe vertalen die strategieën zich in de praktijk? “WWF-NL werkt nauw samen met Robeco, is in gesprek met een aantal verzekeraars en heeft een partnerschap met de Rabobank. Met de Rabobank bekijken we het komend jaar het hele portfolio: welke klanten zijn afhankelijk van goede ecosystemendiensten en blootgesteld aan degradatie daarvan en in hoeverre deze klanten een negatieve impact hebben op natuur? Hoe gaat de Rabobank die risico's omzetten in nieuwe kansen en producten?”

Wat zijn ecosystemendiensten? “De natuur levert allerlei diensten aan de mens. Zoals de productie van hout en voedsel. Het bevruchten van landbouwgewassen door bijen hoort daar ook bij. Biodiversiteit versterkt deze natuurlijke systemen. Door bijvoorbeeld landbouw of het kappen van bossen gaan de biodiversiteit en daarmee de ecosystemendiensten achteruit. Die ontwikkeling bedreigt ons bestaan, bleek ook uit een vorig jaar verschenen rapport van De Nederlandsche Bank

**<https://www.seafoodsource.com/news/business-finance/rabobank-hopes-green-loan-to-agrosuper-inspires-improvement-in-chiles-aquaculture-sector>*

(DNB) en het Planbureau voor de Leefomgeving. Nederlandse financiële instellingen hebben wereldwijd voor 510 miljard euro financieringen uitstaan aan bedrijven met een hoge of zeer hoge afhankelijkheid van een of meerdere ecosysteem-diensten. Als die diensten afnemen als gevolg van een achteruitlopende biodiversiteit zullen leningen niet worden afgelost en daarmee ook een financieel risico vormen voor de banken en dus voor ons allemaal.”

Wat vond u van dat rapport: 'Indebted to nature'?

“We waren er heel blij mee. Klimaat is een hot topic dat steeds beter begrepen wordt door de financiële sector. Ik denk dat DNB een belangrijke rol heeft gespeeld om natuur toe te voegen aan het klimaatvraagstuk.”

Waarom is dat belangrijk? “Als we alleen de CO₂-uitstoot verminderen gaan we de wereld niet redden. Voor het voeden van de wereldbevolking moeten we ook de achteruitgang in de natuur onder ogen zien en snappen hoe de landbouwsector op dit moment de belangrijkste motor achter degradatie van natuur is.”

Het zijn twee kanten van dezelfde medaille?

“Inderdaad. Klimaatverandering kan leiden tot verdere afname van de natuur. En andersom kan natuur bijdragen aan vermindering van de impact van klimaatverandering. Er is ook steeds meer bewijs dat de natuur veel CO₂ opslaat. Denk aan koralen en mangrovebossen. Dus het herstellen van de natuur kan ook leiden tot het opslaan van CO₂ en daarmee klimaatverandering tegengaan.”

WWF-NL werkt al tien jaar samen met de Rabobank. Wat heeft dat opgeleverd?

“Er zijn verschillende aansprekende pilotprojecten uitgevoerd, om te laten zien hoe een bank duurzaam kan financieren. Bijvoorbeeld een duurzame

zalmkwekerij in Chili, waar de lokale bevolking afhankelijk is van een duurzaam marien ecosysteem. Dat heeft geleid tot een lening van meer dan 100 miljoen euro waar duurzaamheidscriteria aan gekoppeld waren, een zogenaamde *green loan**. Zo kun je je businessmodel verduurzamen. Nu zitten we in een nieuwe fase met de Rabobank. We bekijken hoe we vorm kunnen geven aan een nieuw, internationaal opgezet, raamwerk: Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD). Rabobank is een van de dertig financiële instellingen die gaan rapporteren hoe ze afhankelijk zijn van de natuur en hoe ze de risico's kunnen beperken.”

Wat is er nog te wensen voor wat het WWF betreft?

“Dat de Nederlandse bankensector niet op regulering wacht maar zelf onderzoekt wat de natuur gerelateerde risico's zijn in het portfolio. Ga het gesprek aan met de klanten hoe ze de risico's kunnen verminderen en ontwikkel financiële instrumenten om klanten te stimuleren de transitie naar natuur intensieve bedrijfsvoering te maken.”

In lijn met de afspraken in het Klimaatcommitment meten banken de CO₂-uitstoot van hun activiteiten.

“Het in beeld krijgen en kwantificeren van natuur is lastiger. CO₂ is hetzelfde in Nederland als in Brazilië en de uitstoot heeft impact op de globale klimaatveranderingen. De achteruitgang van de natuur is localer. Bijvoorbeeld: een grote textielabrikant heeft allerlei stappen in de supply-keten. Van katoenproductie tot verven tot in elkaar naaien tot winkels en afvalstromen. De eerste stap voor een bank is de waardeketen te begrijpen. Onderzoek waar de producenten en toeleveranciers zitten en hoe het met de biodiversiteit is gesteld op die locaties.”

Wat doet WWF om die kennis te delen met de banken?

“Het WWF weet wereldwijd hoe het

gesteld is met de zoetwatersystemen en wat de impact is van de productie op de rivieren en de flora en fauna en hoe bedrijven acteren in deze gebieden. Die informatie delen we graag. Ga de discussie aan met de klanten hoe je de impact op de biodiversiteit kunt verminderen en daarmee de financiële risico's kunt beperken. Wij proberen het gat te dichten tussen de financiële wereld en de wereld van biologen en natuurbeschermers. We hebben honderd kantoren wereldwijd, zeven-duizend collega's, tientallen partnerschappen met bedrijven.”

Wat vindt u van de inspanningen van de banken?

“Heel eerlijk: als het gaat om transparantie en rapportage heb ik niet het volledige zicht. Ik zie wel dat het vraagstuk natuur de afgelopen jaren veel aandacht heeft gekregen van de banken. Dat is heel positief. En dat banken zich hebben aangesloten bij verschillende platforms die gericht zijn op biodiversiteit.”

Wat is uw persoonlijke drijfveer in deze functie?

“In eerste instantie de urgentie. Bij het WWF streven we naar een natuur-positieve wereld in 2030. De curve van biodiversiteitsverlies moet omhoog. Er is weinig tijd te verliezen. Samenwerking met de banken is een enorme kans om bij te dragen aan dat streven. De banken staan aan de top van de financiële keten en als zij een positieve invloed hebben op hun klanten en die klanten weer op de natuur, kunnen we de natuur in balans brengen.”

En daarmee het klimaat.

“Zeker.”

Bent u optimistisch?

“We gaan het redden.

Voorheen praatten biologen met biologen. Nu is iedereen ervan overtuigd: ook de bankensector moet onderdeel van de oplossing zijn.” —

Aandacht voor klimaat

INTERVIEW

Steven Maijor, sinds maart dit jaar directeur Toezicht bij De Nederlandsche Bank (DNB), ijvert voor wereldwijde boekhoudstandaarden voor duurzaamheid. “Het heeft ons tientallen jaren gekost om de financiële verslaglegging op orde te krijgen, het zal ook tijd kosten om dat met duurzaamheid te doen. Maar er worden al belangrijke stappen gezet.”

“WE MOETEN DE RISICO'S IN DE LENINGENPORTEFEUILLE BEHEERSEN”

STEVEN MAIJOOR, van huis uit bedrijfs-econoom, heeft een lange staat van dienst als bestuurder en voorzitter van verschillende financiële toezichtautoriteiten. Zo was hij jarenlang directeur van Autoriteit Financiële Markten. Aansluitend, in 2011, verhuisde hij naar Parijs, als voorzitter van de *European Securities and Markets Authority (ESMA)*, de onafhankelijke toezichthouder op de Europese financiële markten. Waar de Europese Bankautoriteit (EBA) zich richt op banken, is ESMA er voor alle andere partijen op de kapitaalmarkten, zoals vermogensbeheerders en kredietbeoordeelaars. De oprichting van ESMA, in 2010, was een reactie op de financiële crisis. “Om het toezicht effectiever te maken, maar zeker ook om het spelers in de financiële markten makkelijker te maken in Europa actief te zijn”, zo licht Maijor toe. “Het gaat bij ESMA niet alleen om het verhogen van de dijken, ook om integratie van de Europese markten.”

In de loop der jaren zag Maijor ook bij ESMA groeiende aandacht voor duurzaamheid en klimaat.

“Er zijn steeds meer beleggers die alleen willen investeren in aandelen of obligaties die voldoen aan bepaalde normen op het gebied van duurzaamheid en klimaat. ESMA draagt bij aan de

Europese wet- en regelgeving die zorgt dat de verslaggeving over duurzaamheidsrisico's betrouwbaarder wordt. Hoe moeten jaarrekeningen van beursgenoteerde ondernemingen eruit zien als het gaat om duurzaamheid? Bijsluiters van financiële producten moeten informatie bevatten over de impact op klimaat.”

Een mijlpaal tijdens zijn voorzitterschap beschouwt hij het afscheid van de consensus-besluitvorming. “Er was verschil van mening over een bepaald onderwerp. Een aantal landen was tegen, een aantal voor. Ik besloot gebruik te maken van de nieuwe regelgeving dat een beslissing bij meerderheid genomen kan worden en bracht het in stemming. Dat was baanbrekend: tegenstanders moesten zich neerleggen bij een Europese positie die voor iedereen geldt.”

In maart dit jaar verruilde Steven Maijor de Parijse hoofdstad voor Amsterdam. Als directeur Toezicht bij DNB en verantwoordelijk voor de portefeuille Toezicht Banken ijvert hij nu onder meer voor wereldwijde toezichtstandaarden als het gaat om duurzaamheid. “We moeten de voetafdruk van ondernemingen kunnen meten om de impact te weten.” Hij wijst in dit kader op de taak van DNB als zogenaamd prudentieel toezichthouder: zorgen voor een

stabiel financieel stelsel met solide financiële instellingen die aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Klimaatverandering kan die solvabiliteit aantasten. Door natuurrampen kunnen bedrijven schade oplopen, wat kan leiden tot verstoring van de productie en zelfs tot faillissement. Daarnaast zijn er transitierisico's. Maijor: “Overheden voeren meer en meer maatregelen in om de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs te behalen, zoals hogere belasting op uitstoot van CO₂. Dat alles beïnvloedt de prestaties van ondernemingen en brengt kredietrisico's met zich mee. Worden deze risico's voldoende beheerst door de banken? Is er voldoende en transparante informatie? En maken banken die zich als duurzaam positioneren hun belofte waar? We moeten de risico's in de leningenportefeuille beheersen. We zijn ver gevorderd met het meten, maar moeten nog slagen maken.”

Maijor wijst erop dat het meten van financiële prestaties van ondernemingen evenmin van vandaag op morgen voor elkaar was. De *International Financial Reporting Standards (IFRS)* was een model om over de grenzen heen op dezelfde manier financiële resultaten te rapporteren en groeide langzamerhand uit tot een wereldwijde standaard. “Het heeft ons tientallen jaren

gekost om de financiële verslaggeving op orde te krijgen, het zal ook tijd kosten om dat met duurzaamheid te doen terwijl de urgentie natuurlijk hoog is. Gaandeweg begrijpen we steeds beter waar verbeteringen mogelijk zijn en zolang we eraan blijven werken blijft de druk om te streven naar betere verslaggeving en data.”

De ambities van DNB op het gebied van duurzaamheid zijn vastgelegd in de nieuwe duurzaamheidsstrategie. In 2025 wil DNB duurzaamheid hebben geïntegreerd in alle taken en in de eigen organisatie. Maijor: “We kijken ook naar onze eigen beleggingsportefeuille en kantoor.” De grootschalige renovatie van het hoofdkantoor van DNB aan het Amsterdamse Frederiksplein wordt een toonbeeld van duurzaam bouwen. Zowel het energiegebruik als de CO₂-uitstoot nemen af met meer dan 80 procent. De daken krijgen zonnepanelen en in, op en rond het gebouw komt veel groen.

In de rol van economisch adviseur heeft DNB enige tijd geleden in een studie argumenten aangedragen voor de overheid om belasting te heffen op CO₂-uitstoot. Maijor: “Het is echt van belang dat overheden grote stappen maken.” Hij trekt de vergelijking met de fiscale voordelen die de vraag naar elektrische auto's heeft gestimuleerd. “Fiscale prikkels spelen een belangrijke rol. In dat opzicht is de rol van het financieel systeem complementair.” Daarnaast streeft DNB naar verlaging van de milieu-impact van het betalingsverkeer. “Het gebruik van contanten is vervuilender dan elektronisch betalen. Aan de andere kant hebben we ook de plicht het betaalsysteem breed toegankelijk te houden.” Onopvallend maar betekenisvol is het feit dat de 300 miljoen 20-eurobank-

biljetten die DNB dit jaar laat drukken, zijn gemaakt van duurzaam katoen. Een speciaal beschermplaatje zorgt ervoor dat de biljetten bovendien langer meegaan.

Ook op andere wijze draagt de financiële sector bij aan duurzaamheid. Maijor: “Voor de energietransitie zijn investeringen nodig, voor zaken als aanpassing van industriële processen, woningisolatie en ontwikkeling van schone technologieën. Wij hebben er allen baat bij dat banken het mogelijk maken om deze investeringen te kunnen doen.” Tot slot zijn er steeds meer klanten die willen dat hun bank bijdraagt aan een beter klimaat. “Het is aan DNB als toezichthouder ervoor te waken dat banken doen wat ze beloven. De burger moet ervan op aan kunnen dat zijn bank financieel gezond is, bestand is tegen klimaatrisico's en zelf bijdraagt aan een lagere CO₂-uitstoot.”

Op 7 december jl. heeft DNB het rapport 'Op weg naar een duurzame balans' gepubliceerd over de vorderingen van de financiële sector op het gebied van hun duurzaamheidsstrategie. DNB gaat komend jaar met financiële instellingen kijken hoe aspecten van duurzaamheid kunnen worden geïntegreerd in het risicobeheer en de kernprocessen van de instellingen en wat in het toezicht extra aandacht zal krijgen.

Kennisbank

Podcast van de Nederlandse
Vereniging van Banken

Luister naar Kennisbank, de podcast van de Nederlandse Vereniging van Banken over actuele thema's in de bancaire sector. In aflevering drie praten we met Richard Kooloos, directeur Duurzaamheid van ABN AMRO en hoofdeconoom Kees Vendrik van Triodos over de rol van banken in de duurzame transitie.

Alle afleveringen van Kennisbank zijn te beluisteren via Apple, Spotify en Springcast of via de website van de NVB: NVB Podcast – Kennisbank. Of gebruik deze QR-code met uw smartphone/tablet.

